

پس از حق خدای متعال هیچ حقی به بزرگی حقی پیشوایان معصوم(ع) نیست

از میان همه حقوق گوناگونی که در آموزه‌های اسلامی بر ادای آنها تأکید شده است، پس از حق خدای متعال، هیچ حقی به بزرگی حقی که امامان و پیشوایان معصوم دین(ع) بر عهده ما دارند، نیست.

از میان همه حقوق گوناگونی که در آموزه‌های اسلامی بر ادای آنها تأکید شده است، پس از حق خدای متعال، هیچ حقی به بزرگی حقی که امامان و پیشوایان معصوم دین(ع) بر عهده ما دارند، نیست.

به گزارش خبرگزاری مهر، متن زیر برشی از کتاب «معرفت امام زمان (عج)» اثر ابراهیم شفیع‌ی سروستانی است که در ادامه می‌خوانید؛

از میان همه حقوق گوناگونی که در آموزه‌های اسلامی بر ادای آنها تأکید شده است، پس از حق خدای متعال، هیچ حقی به بزرگی حقی که امامان و پیشوایان معصوم دین (ع) بر عهده ما دارند، نیست؛ زیرا هیچ کس به اندازه آن‌ها در زندگی ما نقش ندارد و استمرار زندگی ما بدون وجود آنان امکان‌پذیر نیست.

برای روشن شدن این موضوع، به روایتی از امام صادق (ع) که از پدر ارجمندش، امام باقر (ع) و از جد بزرگوارش امام سجّاد (ع) نقل کرده است، اشاره می‌کنیم. در این روایت چنین می‌خوانیم: تَحْنُ أَيْمَةُ الْمُسْلِمِينَ وَ حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى الْعَالَمِينَ وَ سَادَةُ الْمُؤْمِنِينَ وَ قَادَةَ الْعُرِّ الْمُحَجَّلِينَ وَ مَوَالِيَ الْمُؤْمِنِينَ وَ تَحْنُ أَمَانٌ؛ لِأَهْلِ الْأَرْضِ؛ الرِّمْلُ؛ كَمَا أَنَّ التَّجُومَ أَمَانٌ لِأَهْلِ السَّمَاءِ وَ تَحْنُ الَّذِينَ يَتَا يَمْسِكُ اللَّهُ؛ الرِّمْلُ؛ السَّمَاءِ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا يَأْذِينَهُ؛ وَ يَتَا يَمْسِكُ الْأَرْضَ أَنْ تَمِيدَ بِأَهْلِهَا وَ يَتَا يَنْزِلُ الْعَيْثَ وَ تُنْشِرُ الرَّحْمَةَ وَ تَخْرِجُ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ وَ لَوْ لَا مَا فِي الْأَرْضِ مِمَّا لَسَاخَتْ بِأَهْلِهَا ثُمَّ قَالَ وَ لَمْ تَخْلُ الْأَرْضُ مُنْذُ خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ مِنْ حُجَّةٍ لِلَّهِ فِيهَا ظَاهِرٌ مَشْهُورٌ أَوْ غَائِبٌ مَسْتُورٌ وَ لَا تَخْلُو إِلَى أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ مِنْ حُجَّةٍ لِلَّهِ فِيهَا وَ لَوْ لَا ذَلِكَ لَمْ يَعْْبُدِ اللَّهُ. [۱]

ما پیشوایان اهل اسلام و حجّت‌های خدا بر جهانیان و سروران مؤمنان، رهبران رو سفیدان و سرپرستان مؤمنان هستیم. ما امانی برای ساکنان زمین هستیم، همچنان که ستارگان، امانی برای اهل آسمان هستند. ما کسانی هستیم که خداوند به وسیله ما، آسمان را از اینکه جز به اذن او بر زمین افتد، نگه می‌دارد و به وسیله ما، زمین را از اینکه ساکنانش را پریشان سازد، حفظ می‌کند و به وسیله ما، باران را فرو می‌فرستد، رحمتش را جاری می‌سازد و برکات زمین را خارج می‌کند. اگر یکی از ما در زمین نباشیم، زمین ساکنانش را در کام خود فرو می‌برد.» سپس فرمود: «زمین از زمانی که خدا، آدم را آفرید، هیچ‌گاه از حجّت خدا خالی نبوده است، خواه این حجّت، آشکار و شناخته شده باشد، خواه غایب و از دیده‌ها پنهان و تا برپایی رستاخیز نیز زمین از حجّت خدا خالی نمی‌ماند، اگر این‌گونه نبود، خدا پرستیده نمی‌شد.

به دلیل همین عظمت حقوق امام (ع) است که در دعای ندبه از خدا می‌خواهیم که ما را در ادای این حقوق یاری کند: … وَ أَعْتًا عَلَى؛ الرِّمْلُ؛ تَأْدِيَةَ حُقُوقِهِ؛ إِلَيْهِ، وَ الْإِجْتِهَادِ فِي طَاعَتِهِ، وَ اجْتِنَابِ مَعْصِيَتِهِ، وَ ائْتِنُ عَلَيْنَا بِرِضَاةٍ. [۲] خداوند! … ما را در راه ادای حقوق او (امام مهدی (ع))، تلاش در پیروی از او و دوری از مخالفت او یاری کن و با خشنودی او بر ما منت گذار.

پس از این مقدمه، برای آشنایی بیشتر با حقوق امام زمان (ع) برخی از روایاتی را که در این زمینه به دست ما رسیده است، به اجمال بررسی می‌کنیم:

۱. ضرورت ادای حقوق امام (ع)

در این زمینه روایات فراوانی از پیامبر اعظم (ص) و اهل بیت عصمت و طهارت: وارد شده است که در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌کنیم. [۳]

رسول اکرم (ص) در روایتی می‌فرماید: … وَ الْذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَنْتَفِعُ عَبْدٌ يَعْمَلُهُ إِلَّا يَمَعْرِقَتِهِ يَحْفَتًا. [۴] سوگند به آنکه جانم در دست اوست، هیچ بنده‌ای را کردارش سود نرساند، مگر در پرتو شناخت حقّ ما.

امام صادق (ع) نیز در همین زمینه می فرماید: **إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَوْصَحَ بِأَيِّمَةِ الْهُدَى مِنْ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّنَا عَنْ دِينِهِ وَابْتَلَجَ بِهِمْ عَنْ سَبِيلِ مِنْهَا جِهَةٍ وَفَتَحَ بِهِمْ عَنْ بَاطِنِ بَيِّنَاتِ عِلْمِهِ قَمَنْ عَرَفَ مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ (ص) وَاجِبَ حَقِّ إِمَامِهِ وَجَدَّ طَعْمَ حَلَاوَةِ إِيْمَانِهِ وَ عِلْمَ فَضْلِ طَلَاوَةِ إِسْلَامِهِ.** [58]; [rlm]

خداوند عزوجل به وسیله پیشوایان هدایت از خاندان پیامبر ما، دینش را آشکار ساخت و به وسیله ایشان راهش را روشن نمود و به واسطه آنان چشمه های پنهان دانش خود را گشود. پس، از امت محمد درود خدا بر او و خاندانش باد هرکس که حق واجب امامش را بشناسد، مژه ایمانش را بچشد و به ارزش دل پذیری اسلام خود پی برد.

۲. حقوق امام عصر (ع)

پیشوایان معصوم دین: حقوق گوناگونی برعهده ما دارند که بررسی تفصیلی همه این حقوق، مجال گسترده می طلبد، در این مجال به برخی از مهم ترین این حقوق اشاره می کنیم:

الف. دوست داشتن

رسول اکرم (ص) در ازای زحمات فراوانی که در راه ارشاد و هدایت مردم پذیرا شد، تنها یک چیز از مردم درخواست کرد و آن دوستی خویشاوندان خود بود. قرآن کریم در این باره می فرماید: **قُلْ لَا أَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى.** [۶] بگو به ازای آن [رسالت]، پاداشی از شما خواستار نیستم، مگر دوستی درباره خویشاوندان.

امام باقر (ع) در پاسخ شخصی که از ایشان درباره تفسیر این آیه پرسیده بود، می فرماید: **هِيَ**; **اللَّهِ**; **قَرِيبَةٌ مِنَ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ لِمُحَمَّدٍ ص فِي أَهْلِ بَيْتِهِ** [۷]; **...** به خدا سوگند که این [دوستی]، فریضه ای است که خداوند نسبت به اهل بیت محمد بر عهده بندگان نهاده است.

احادیث دیگری نیز در این زمینه وارد شده است که به جهت رعایت اختصار به همین مقدار بسنده می کنیم. [۸]

ب. تمسک جستن

بی تردید در تندباد حوادث روزگار و به هنگام برخاستن توفان های سهمگین، تنها با چنگ زدن به «دستگیره ای محکم» می توان از درافتادن به وادی گمراهی در امان ماند و راه هدایت و رستگاری را بازشناخت.

قرآن کریم از این دستگیره محکم، گاه با تعبیر «عروة الوثقى؛ دستاویز استوار» [۹] و گاه با تعبیر «حبل الله؛ ریسمان خدا» [۱۰] یاد کرده است. به تصریح روایات، این دستگیره محکم تنها اهل بیت عصمت و طهارت؛ هستند و به همین دلیل همه اهل ایمان موظف شده اند که تنها به آنها تمسک جویند. امام علی (ع) در این باره می فرماید: **قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (ص) يَا عَلِيُّ هِيَ حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ وَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَى مَنْ تَمَسَّكَ بِهَا اهْتَدَى وَمَنْ تَرَكَهَا ضَلَّ...** [۱۱]

رسول خدا درود خدا بر او و خاندانش باد به من فرمود: «ای علی! شما حجت خدا بر خلق او و آن دستگیره محکم هستید که هرکس بدان چنگ زند، هدایت شود و هرکه رهایش کند، گمراه گردد.

از امام صادق (ع) نیز در این باره چنین روایت شده است: **كَذَّبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ يَعْرِفُنَا وَهُوَ مَتَمَسِّكٌ بِعُرْوَةِ غَيْرِنَا.** [۱۲] دروغ می گوید کسی که مدعی است ما را شناخته، ولی به دامن دیگران چنگ آویخته است. گفتنی است، برخی از اهل تحقیق معتقدند: احادیثی که بر وجوب تمسک به اهل بیت دلالت دارند، بیش از حد تواترند. [۱۳]

ج. دوستی با دوستان و دشمنی با دشمنان

آنگاه ما در ادعای دوستی با اهل بیت عصمت و طهارت؛ صادق هستیم که دوستان آنها را دوست بداریم و با دشمنان آنها دشمنی کنیم. از این رو در روایات، دوستی با دوستان اهل بیت (ع) و دشمنی با دشمنان آنها، یکی از حقوق امامان معصوم؛ برشمرده شده و بسیار بر آن تأکید شده است.

پیامبر خاتم (ص) در این باره می فرماید: **مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَرْكَبَ سَفِينَةَ النِّجَاةِ وَيَسْتَمْسِكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَيَعْتَصِمَ بِحَبْلِ اللَّهِ الْمَتِينِ، فَلْيُؤَالَ عَلِيًّا بَعْدِي، وَلْيُعَادِ عَدُوَّهُ، وَلْيَأْتِمَّ بِالْأَيِّمَةِ الْهُدَاةِ مِنْ وُلْدِهِ، فَلْيَهُمْ خُلَفَائِي وَأَوْصِيَائِي، وَحُجَّجُ اللَّهِ**

عَلَى الْخَلْقِ بَعْدِي، وَسَادَةَ أُمَّتِي، وَقَادَةَ الْأَتْقِيَاءِ إِلَى الْجَنَّةِ، حِزْبُهُمْ حِزْبِي وَحِزْبِي حِزْبُ اللَّهِ، وَحِزْبُ أَعْدَائِهِمْ حِزْبُ الشَّيْطَانِ. [۱۴]

هر کس دوست دارد که برکشتی نجات بنشیند و به دستگیره محکم چنگ آویزد و ریسمان استوار خدا را بگیرد، باید پس از من، علی را دوست بدارد و با دشمن او دشمنی کند و امامان هدایتگر از نسل او را به پیشوایی بپذیرد؛ زیرا آنان پس از من جانشینان و اوصیای من و حجت خدا بر خلقند و سروران امت هستند و پرهیزگاران را به سوی بهشت می برند. حزب آنها، حزب من و حزب من، حزب خداست و حزب دشمنان آنان، حزب شیطان است.

د. پذیرفتن ولایت

به تصریح روایات، در آموزه های اسلامی هیچ موضوعی به اندازه موضوع ولایت، تأکید نشده است [۱۵] و به همین دلیل می توان گفت، پذیرش ولایت و سرپرستی امامان معصوم؛ یکی از مهم ترین حقوق آنهاست. در روایتی که از پیامبر اعظم (ص) نقل شده است، در این زمینه چنین می خوانیم: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَحْيَا حَيَاتِي وَيَمُوتَ مِيتَتِي وَيَدْخُلَ الْجَنَّةَ الَّتِي وَعَدَنِي رَبِّي قَلْبِي تَوَلَّى عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَوَرَّثَتَهُ الطَّاهِرِينَ، أَيْمَةَ الْهُدَى وَمَصَابِيحَ الدَّجَى؛ مِنْ بَعْدِي، فَإِنَّهُمْ لَنْ يُخْرَجُوْكُمْ مِنْ بَابِ الْهُدَى؛ إِلَى [۱۶] هَر كَس دُوسْت دَارْد كِه مَانَنْد مَن زَنْدَكِي وَ چُون مَن بِمِيرْد وَ بَه بِهَشْتِي كِه پُرودگَارْم مَرَا وَعَدَه دَادَه اَسْت، وَارْد شُود، پَس بَايْد وَلايْت عَلِيَّ بْن أَبِي طَالِب وَ وَارِثَانِ پَاكِ اَوْ رَا كِه پَس اَز مَن اِمَامَان هِدَايْتْگَر وَ چَرَاغ هَاي تَارِيكِي هَا هَسْتَنْد، بِيذِيرْد؛ زِيْرَا اَنهَا هَرْگَز شَمَا رَا اَز رَاه رَاسْت بَه كَج رَاهَه گَمْرَاهِي نَمِي كَشَانَنْد.

امام علی (ع) نیز در این باره می فرماید: لَنَا عَلَى النَّاسِ حَقُّ الطَّاعَةِ وَالْوَلَايَةِ، وَلَهُمْ مِنَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ حُسْنُ الْجَزَاءِ. [۱۷] ما را برعهده مردم، حق فرمانبری و ولایت است و برای این کار، از خداوند سبحان پاداش نیک خواهند گرفت.

ه. مقدم داشتن

به دلیل برتری ها و ویژگی های بی مانندی که خدای متعال به اهل بیت عصمت و طهارت (ع) ارزانی داشته، سزاوار است که آنها در همه زمینه ها بر همگان مقدم داشته شوند و هیچ کس بر آنها ترجیح داده نشود. به این موضوع نیز به عنوان یکی از حقوق امامان معصوم (ع)، در روایات بسیار توجه شده و از جمله در روایتی که از پیامبر اکرم (ص) نقل شده، چنین آمده است: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى؛ جَعَلَ ذُرِّيَّةَ كُلِّ نَبِيٍّ مِنْ صُلْبِهِ وَجَعَلَ ذُرِّيَّتِي مِنْ صُلْبِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ؛ فَقَدِّمُوهُمْ وَلَا تَتَقَدَّمُوا عَلَيْهِمْ، فَإِنَّهُمْ أَحْلَمُكُمْ صِغَارًا وَأَعْلَمُكُمْ كِبَارًا، فَاتَّبِعُوهُمْ فَإِنَّهُمْ لَا يُدْخِلُونَكُمْ فِي صَلَالٍ وَلَا يُخْرَجُونَكُمْ مِنْ هُدًى. [۱۸]

خدای متعال ذریه هر پیامبری را از پشت خود او قرار داده است، ولی ذریه مرا از پشت علی بن ابی طالب (ع)؛ پس آنان را پیشرو قرار دهید و از ایشان جلو نیفتید؛ زیرا آنان در خردسالی، بردبارترین شما هستند و در بزرگی، داناترینتان. بنابراین، از آنها پیروی کنید؛ چرا که ایشان شما را به گمراهی نمی کشانند و از راه راست بیرونتان نمی برند.

و. پیروی کردن

امامان معصوم (ع) در علم، تقوا، شجاعت، سیاست، سخاوت، کرامت و دیگر صفات پسندیده اخلاقی، سرآمد اهل روزگار هستند و به همین دلیل، مردم باید آنان را پیشوا و مقتدای خود سازند و در همه امور به آنها اقتدا کنند. پیامبر اکرم (ص) در این باره می فرماید: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَحْيَا حَيَاتِي وَيَمُوتَ مَمَاتِي، وَيَسْكُنَ جَنَّةَ عَدْنٍ غَرَسَهَا رَبِّي، قَلْبِي وَالِ عَلَيْهِ مِنْ بَعْدِي وَلِيَقْتَدِ بِالْأَيْمَةِ مِنْ بَعْدِي، فَإِنَّهُمْ عِزَّتِي، خَلِقُوا مِنْ طِينَتِي، رُزِقُوا فَهْمًا وَعِلْمًا، وَوَبِلِّ لِلْمُكْدَبِينَ يَفْضُلِهِمْ مِنْ أُمَّتِي، الْقَاطِعِينَ فِيهِمْ صِلَتِي، لَا أَنَالَهُمُ اللَّهُ شَفَاعَتِي. [۱۹] هر کس خوشحال می شود مانند من زندگی کند و مانند من از دنیا برود و در بهشت برینی که پروردگار آن را کاشته است، ساکن شود، باید پس از من علی را دوست دارد و به امامان پس از من اقتدا کند؛ زیرا آنان عترت منند، از طینت من آفریده شده اند و فهم و دانش روزی شده اند.

ز. گرامی داشتن

پیامبر اعظم (ص) همواره بر ضرورت گرامی داشتن اهل بیت طاهرين خود؛ تأکید می کرد و امت خود را از آزار و اذیت آنان برحذر می داشت. به همین دلیل می توان گفت که یکی از حقوق قطعی و مسلم امامان معصوم؛ گرامی داشتن، عزیز شمردن و خوار نساختن آنان است.

صله (هدیه) دادن از اموال خود به آل محمد را فرو مگذارید. هرکه داراست به قدر دارای اش [صله دهد] و هرکه ندارد است به فراخور ناداری اش. هرکه می خواهد خداوند، مهم ترین حاجت هایی را که از خدا می خواهد، برآورده سازد، از مال خود، آنچه را بیشتر از همه مورد نیاز اوست، به آل محمد و شیعیان آنان صله دهد.

چنانکه از روایت یاد شده هم به دست می آید، مراد از صله دادن، این نیست که مالی را به طور مستقیم به اهل بیت (ع) پیش کش کنیم، بلکه منظور این است که ما به قصد خشنودی این خاندان، اموال خود را در راه هایی که آنها می پسندند، به ویژه در راه دستگیری از شیعیان درمانده که یتیمان آل محمد (ع) به شمار می آیند، هزینه کنیم.

ی. فرستادن صلوات

یکی دیگر از حقوق امامان معصوم: درود و صلوات فرستادن بر آنهاست. در این زمینه نیز روایات فراوانی وارد شده است که در اینجا به دو روایت بسنده می کنیم. از رسول خاتم (ص) روایت شده است که فرمود: مَنْ صَلَّى عَلَيَّ بِرَأْسِهِ صَلَاةً لَمْ يُصَلِّ فِيهَا عَلَيَّ وَلَا عَلَيَّ عَلَيْهِمْ؛ أَهْلُ بَيْتِي لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ. [٢٧] هر که نمازی بخواند و در آن بر من و اهل بیت صلوات نفرستد، نمازش پذیرفته نمی شود.

امام صادق (ع) نیز در این باره می فرماید: سَمِعَ أَبِي رَجُلًا مُتَعَلِّقًا بِالْبَيْتِ وَهُوَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ، فَقَالَ لَهُ أَبِي: يَا عَبْدَ اللَّهِ، لَا تَبْثُرْهَا، لَا تَطْلِمُنَا حَقْنَا، قُلْ: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ. [٢٨] پدرم مردی را دید که به کعبه آویخته و می گوید: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ. پدرم به او فرمود: «ای بنده خدا! آن را ناقص مگو. حق ما را ضایع مگردان. بگو: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ».

ک. یاد کردن

از آنجا که یاد کردن از اهل بیت عصمت و طهارت (ع) و بیان فضائل و صفات برجسته آن ها، موجب زنده شدن مکتب اهل بیت (ع) و جلا یافتن دل های ما می شود، در روایات سفارش های فراوانی به این موضوع شده است. در یکی از این روایات، امام صادق (ع) خطاب به داوود بن سرحان می فرماید: يَا دَاوُدُ، أْبْلِغْ مُوَالِيَّ عَيْبَةَ السَّلَامِ، وَأْتِيْ أَوْفُوْكَ؛ رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا اجْتَمَعَ مَعَ آخَرَ فَتَذَاكَرَا أَمْرَنَا، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا مَلَكٌ يَسْتَغْفِرُ لَّهُمَا. وَمَا اجْتَمَعَ اثْنَانِ عَلَيَّ عَلَيَّ؛ ذَكَرْنَا إِلَّا بِأَهْلِ اللَّهِ تَعَالَى؛ يَهْمَا الْمَلَائِكَةُ، فَإِذَا اجْتَمَعْتُمَا فَاسْتَعْلِمَا بِالذِّكْرِ، فَإِنَّ فِي اجْتِمَاعِكُمَا وَمُذَاكَرَتِكُمَا إِحْيَاءَنَا. وَخَيْرُ النَّاسِ مَن بَعَدَنَا مَن ذَكَرَنَا بِأَمْرِنَا وَدَعَا إِلَيْنَا؛ ذَكَرْنَا.

ای داوود! سلام مرا به دوستدارانم برسان و آنچه را می گویم و به آنان ابلاغ کن. رحمت خدا بر آن بنده ای که با دیگری گرد آید و دو نفری درباره امر ما گفت وگو کنند که در این حال، سومین نفر آنان فرشته ای است که برای آن دو آموزش می طلبد. هیچ دو نفری گرد هم نیامدند و از ما یاد نکردند، مگر اینکه خداوند متعال، به وجود آنان بر فرشتگان بالید. پس هرگاه گرد هم آمدید، به ذکر مشغول شوید؛ زیرا گردهم آیی و مذاکره شما با یکدیگر باعث زنده شدن ما می شود. بهترین مردم بعد از ما کسی است که درباره امر ما مذاکره کند و به یاد و نام ما، فراخواند. [٢٩]

در پایان آرزو می کنیم که خداوند به همه ما توفیق شناخت و ادای کامل حقوق اهل بیت عصمت و طهارت؛ به ویژه امام عصر (ع) را ارزانی فرماید و در دنیا و آخرت ما را از فیض وجود این بزرگواران بهره مند سازد.
پی نوشت:

[١]. کمال الدین و تمام النعمة، ج ١٨؛ ٢٠٧، ج ٢١.

[٢]. محمدبن جعفر ابن مشهدی، المزار الکبیر، قم، چاپ اول: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ١٤١٩ ه. ق، ص ٥٨٤؛ بحارالانوار، ج ٩٩، ص ١٠٩.

[٣]. برای مطالعه بیشتر در این زمینه ر. ک: محمد محمدی ری شهری، اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ترجمه حمیدرضا شیخی و حمیدرضا آذیر، چاپ اول: قم، دارالحدیث، ١٣٧٩، ج ٢، صص ٥٤٠-٥٤٩.

[٤]. محمد بن علی؛ محمد بن نعمان (شیخ مفید)، الأمالی، چاپ اول: قم، کنگره شیخ مفید، ١٤١٣ ه. ق، ص ٤٤؛ اهل

بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۴۱، ح ۷۸۱.

[۵] الکافی، ج ۱، ص ۲۰۳؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۴۳، ح ۷۶۸.

[۶] سوره شوری (۴۲)، آیه ۲۳.

[۷] احمد بن محمد بن خالد برقی، المحاسن، چاپ دوم: قم، دار الکتب الإسلامية، ۱۳۷۱ ه. ق، ج ۱، ص ۲۴۴؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۵۶، ح ۸۱۹.

[۸] ر. ک: اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، صص ۵۵۱-۵۵۹.

[۹] ر. ک: سوره بقره (۲)، آیه ۲۵۶ و سوره لقمان (۳۱)، آیه ۲۲.

[۱۰] ر. ک: سوره آل عمران (۳)، آیه ۱۰۳.

[۱۱] محمد بن محمد بن نعمان (شیخ مفید)، الأمالی، چاپ دوم: قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۰۴ ه. ق، ص ۱۱۰، ح ۹؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۶۱، ح ۸۳۴.

[۱۲] محمد بن علی بن حسین (شیخ صدوق)، معانی الأخبار، چاپ اول: قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۶۱، ص ۳۹۹، ح ۵۷؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۶۵، ح ۸۴۵.

[۱۳] ر. ک: اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۶۵.

[۱۴] عیون أخبار الرضا (ع)، ج ۱ ص ۲۹۲ ح ۴۳؛ بحار الأنوار، ج ۲۳ ص ۱۴۴ ح ۱۰۰؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۶۱، ح ۸۳۲.

[۱۵] ر. ک: الکافی، ج ۲، ص ۱۸، ح ۳.

[۱۶] محمد بن علی بن حسین (شیخ صدوق)، الأمالی، چاپ پنجم: بیروت، مؤسسة الأعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۰ ه. ق، ص ۸۸، ح ۶۰؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۶۷، ح ۸۴۹.

[۱۷] عبدالواحد الأمدی التمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، تحقیق: میر سید جلال الدین المحدث الأرموی، چاپ دوم: تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۶۰، ج ۵ ص ۱۲۹ ح ۷۶۲۸؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۶۸، ح ۸۵۶.

[۱۸] بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۱۴۴، ح ۹۸؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۷۵، ح ۸۶۹.

[۱۹] الأمالی (شیخ صدوق)، ص ۸۸، ح ۶۰؛ بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۱۳۹، ح ۸۵؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۷۷، ح ۸۷۴.

[۲۰] الأمالی (شیخ صدوق)، ص ۱۲۱، ح ۱۱۲؛ بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۹۴، ح ۱۰؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۸۳، ح ۸۸۵.

[۲۱] سوره انفال (۸)، آیه ۴۱.

[۲۲] بحارالانوار، ج ۹۶، ص ۲۰۳، ح ۲۱؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۸۵، ح ۸۹۱.

[۲۳] الکافی، ج ۱، ص ۵۳۹، ح ۲؛ بحارالانوار، ج ۹۶، ص ۲۰۱، ح ۱۵؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۸۵، ح ۸۹۳.

[۲۴] بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۱۸۳، ح ۱۱.

[۲۵]. همان، ص ۱۸۰، ج ۱۰.

[۲۶]. بحارالانوار، ج ۹۶، ص ۲۱۶، ج ۶؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۸۷، ج ۸۹۸.

[۲۷]. بحارالانوار، ج ۸۵، ص ۲۷۹؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۸۹، ج ۹۰۴.

[۲۸]. الکافی، ج ۲، ص ۴۹۵، ج ۲۱؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۸۹، ج ۹۰۳.

[۲۹]. ابو جعفر محمد بن حسن (شیخ طوسی)، الأمالی، تحقیق: مؤسسة البعثة، چاپ اول: قم، دارالثقافة، ۱۴۱۳ هـ. ق، ص ۲۲۴، ج ۳۹۰؛ بحارالانوار، ج ۱، ص ۲۰۰، ج ۸؛ اهل بیت (ع) در قرآن و حدیث، ج ۲، ص ۵۹۱، ج ۹۱۰.